

HUTNICTWO ŻELAZA I STALI	N O R M A B R A N Ż O W A	BN-86/0601-15/02
	Badania nieniszczące Defektoskopia magnetyczno-proszkowa Technika badania. Wytyczne	Zamiast: BN-75/0601-08
		Grupa katalogowa 0309

BN-86/0601-15/02 (eqv CT C9B 4038-83)

1. WSTĘP

1.1. Przedmiot normy. Przedmiotem normy są wytyczne badania metodą magnetyczno-proszkową, mającego na celu wykrycie powierzchniowych i podpowierzchniowych nieciągłości w wyrobach i półwyrobach z materiałów ferromagnetycznych.

1.2. Zakres stosowania normy. Postanowienia normy należy stosować przy badaniach odbiorczych i kontrolnych.

1.3. Nazwy i określenie - wg BN-86/0601-15/01

1.4. Oznaczenia

- B - indukcja magnetyczna, T
 B_r - remanencja /pozostałość magnetyczna/, T
D - średnica badanego elementu, mm
H - natężenie pola magnetycznego wzbudzonego, A/m
 H_w - natężenie pola magnetycznego wzbudzającego, A/m
 H_c - koercja magnetyczna, A/m
 I_m - natężenie prądu wzbudzającego, wartość szczytowa, A
K - elektrody
L - odległość między punktami przyłożenia elektrod do badanego elementu, mm
n - liczba zwojów cewki
M - magnetyzacja, A/m
P - obwód badanego elementu, mm
S - powierzchnia, m²
 Φ - strumień magnetyczny, Wb = (T · m²)

1.5. Zasada badania. Metoda magnetyczno-proszkowa polega na:

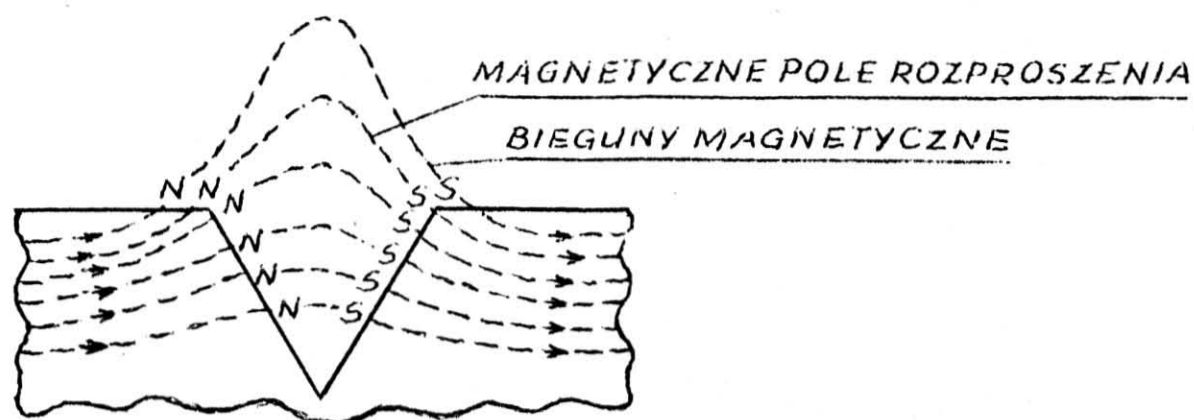
- wzbudzeniu w badanym elemencie pola magnetycznego,
- naniesieniu na powierzchnię badanego elementu proszku magnetycznego suchego lub w postaci zawiesiny magnetycznej,
- oglądzinach powierzchni, mających na celu odnalezienie powstałych defektogramów proszkowych.

Nieciągłość materiału jako obciążenie niemagnetyczne powoduje zakłócenie przebiegu wzbudzonego pola magnetycznego w postaci lokalnego magnetycznego pola rozproszenia /magnetycznego strumienia rozproszenia/ na powierzchni badanego elementu /rys./.

Institut Metallurgii Żelaza

Ustanowiona przez Dyrektora Instytutu Metallurgii Żelaza zarządzeniem nr 9/86

z dnia 1986.04.11 jako norma obowiązująca od dnia 1987.04.01

Konfiguracja magnetycznego pola rozproszenia

W miejscach, gdzie linie sił magnetycznego pola rozproszenia przecinają powierzchnię badanego elementu, występują lokalne bieguny magnetyczne, przyciągające cząstki magnetycznego proszku, w wyniku czego powstaje defektogram proszkowy.

Pełny proces badania składa się z operacji przedstawionych w tabl. 1.

Tablica 1

Operacje występujące w pełnym procesie badania metodą magnetyczno-proszkową

Lp	Nazwa
1	Rozmagnesowanie wstępne
2	Przygotowanie powierzchni
3	Wzbudzenie pola magnetycznego
4	Nanoszenie proszku magnetycznego
5	Oględziny
6	Dokumentowanie wyników badania
7	Rozmagnesowanie końcowe
8	Oczyszczenie końcowe

Operacje 3, 4, 5 są podstawowymi, pozostałe - pomocniczymi, wykonywanymi lub nie, zależnie od potrzeb.

2. STAN BADANEJ POWIERZCHNI

Badana powierzchnia powinna być pozbawiona ciąż utrudniających powstanie defektogramów proszkowych:

- brudu i kurzu,
- luźnej zgorzeli.
- smarów i tłuszczów.

Badana powierzchnia nie powinna być pokryta powłoką magnetyczną /m. in. zgorzeliną/. Grubość ewentualnej powłoki niemagnetycznej nie powinna przekraczać 30 μm .

Badany element nie powinien być ani w całości, ani miejscowo namagnesowany.

3. TECHNIKA BADANIA

3.1. Rozmagnesowanie wstępne należy przeprowadzić, gdy badany element został uprzednio namagnesowany /np. przez kontakt z uchwytami magnetycznymi obrabiarek lub dźwigów/.

O potrzebie rozmagnesowania wstępnego można się zorientować:

- za pomocą miernika lub wskaźnika natężenia pola magnetycznego albo innych urządzeń,
- po wykonaniu badania, na podstawie skupisk proszku magnetycznego w miejscach namagnesowanych.

Rozmagnesowanie należy wykonać, odpowiednio do potrzeby:

- za pomocą cewki przelotowej, zasilanej prądem przemiennym o częstotliwości 50 Hz lub mniejszej.
- za pomocą elektromagnesu jarzmowego, metodą komutacyjną.
- innymi metodami.

3.2. Przygotowanie powierzchni polega na oczyszczeniu, odtłuszczeniu, usunięciu zgorzeliny i warstwy nieprzewodzącej prądu elektrycznego /np. farby/ w miejscu przewidywanego styku z elektrodami, jeśli badanie wykonuje się przy użyciu elektrod.

Dla polepszenia kontrastu proszku względem powierzchni, tj. dla ułatwienia oględzin, dopuszcza się pomalowanie badanej powierzchni cienką warstwą farby o kolorze kontrastującym z kolorem proszku.

Przy stosowaniu metody mokrej, w celu skrócenia czasu wzbudzania pola magnetycznego, przed operacją wzbudzania pola magnetycznego, można wstępnie zwilżyć badaną powierzchnię przez polewanie zawiesiną magnetyczną.

3.3. Wzbudzenie pola magnetycznego

3.3.1. Rodzaj pola. Badanie można prowadzić, wykorzystując pełne lub szczątkowe wzbudzone pole magnetyczne.

Pełne pole magnetyczne należy stosować, gdy koercja badanego elementu jest mniejsza niż 1000 A/m lub gdy pole wzbudzające jest zmiennokierunkowe.

Szcątkowe pole magnetyczne można stosować, gdy materiał badanego elementu posiada koercję H_c powyżej 1000 A/m oraz remanencję B_r nie mniejszą niż 0,9 T.

Badanie w polu szczątkowym odznacza się mniejszą czułością aniżeli badanie w polu pełnym.

3.3.2. Rodzaj prądu wzbudzającego. Stosuje się prądy: stały, wyprostowany jednopółkowo, wyprostowany dwupółkowo, przemienny i impulsowy. W zależności od rodzaju prądu wzbudzającego, pole wzbudzające i wzbudzone jest stałe lub zmienne w czasie.

Dla wykrycia wad podpowierzchniowych należy wzbudnik zasilać prądem stałym lub prądem o dużej składowej stałej /np. wyprostowanym dwupółkowo/.

Dla wykrycia wad powierzchniowych rodzaj prądu wzbudzającego nie ma istotnego znaczenia.

Dla uzyskania wysokiej wartości pola szczątkowego, w przypadku dopuszczalności stosowania tego pola, należy stosować stały lub wyprostowany prąd wzbudzający. W przypadku stosowania prądu przemiennego należy się liczyć z koniecznością jego wyłączania za pomocą specjalnych wyłączników.^{1/}

3.3.3. Kierunek pola wzbudzającego powinien tworzyć z normalną do płaszczyzny wady kąt nie większy niż 45° .

Jeśli kierunek nieciągłości w badanym elemencie nie jest znany, to:

- albo badanie należy wykonać dwukrotnie, stosując pola wzbudzające o kierunkach wzajemnie prostopadłych,
- albo należy zastosować pole wzbudzające zmiennokierunkowe.^{2/}

3.3.4. Wartość pola wzbudzającego należy dobrać jednym z następujących sposobów:

a/ posługując się elementem zawierającym wadę wzorcową: wada ta powinna być zobrazowana defektogramem ostrym i kontrastowym,

b/ posługując się miernikiem składowej stycznej pola magnetycznego: wartość tej składowej powinna być taka, jaka w krzywej pierwszego magnesowania materiału badanego elementu odpowiada indukcji $B = 0,9 T$,

c/ posługując się formułami, pozwalającymi obliczyć orientacyjne wartości prądu wzbudzającego.^{3/}

^{1/} Chodzi o to, by moment przerwania cyklu magnesowania nie był przypadkowy, lecz by wystąpił w czasie od osiągnięcia przez prąd wartości szczytowej, do spadku jej do zera, przed zmianą znaku.

^{2/} Sposoby wytwarzania pola zmiennokierunkowego podano w p. 5 Informacji dodatkowych.

^{3/} Formuły dla obliczania natężenia prądu wzbudzającego podano w p. 6 Informacji dodatkowych.

3.3.5. Czas wzbudzenia pola magnetycznego. Prąd wzbudzający powinien być włączony przez cały czas nanoszenia suchego proszku lub zawiesiny magnetycznej. W przypadku zawiesiny magnetycznej należy ponadto przedłużyć przepływ prądu o czas jej obciekania z badanego elementu. Czas ten nie powinien być krótszy niż 2 s dla zawiesin wodnych i naftowych, 5 s dla zawiesin o większej lepkości.

Przy długotrwałym obciekaniu zawiesiny, dla uniknięcia przegrzania badanego elementu, prąd wzbudzający może być cyklicznie wyłączany.

3.4. Nanoszenie magnetycznego proszku i zawiesiny. Stosowane proszki i zawiesiny powinny spełniać wymagania normy BN-86/0601-15/03. Proszek powinien wyraźnie wyróżniać się na tle badanej powierzchni. Do badania powierzchni obrobionych zaleca się stosować proszki niebarwione, natomiast do badania powierzchni ciemnych - proszki barwione lub fluoryzujące.

Do wykrywania wad o małych rozmiarach należy stosować metodę mokrą, natomiast do wykrywania wad większych wystarcza metoda sucha.

Zawiesiny magnetyczne zaleca się nanosić za pomocą polewaczki z pompą zainstalowaną w zamkniętym obiegu zawiesiny.

Suche proszki zaleca się nanosić za pomocą urządzenia rozpylającego /dmuchawki/ opisanego w BN-86/0601-15/03, p. 5.3.

3.5. Oględziny

3.5.1. Oświetlenie. W przypadku proszków o barwie naturalnej lub barwionych stosuje się światło białe. Natężenie tego światła na oglądanej powierzchni powinno wynosić 500 lx. Nie powinny występować odbłaski, cienie oraz efekt migotania.

W przypadku proszków fluoryzujących stosuje się światło ultrafioletowe o długości fali 320 - 400 nm, przepuszczone przez filtr odcinający promieniowanie widzialne. Natężenie promieniowania na oglądanej powierzchni powinno wynosić co najmniej 5 W/m².

3.5.2. Ocena defektogramów polega na określeniu charakteru wady^{1/} i upewnieniu się, że ma się do czynienia z defektogramem rzeczywistym, a nie pozornym.

Defektogramy pozorne występują w miejscach zmian przekroju i kontaktu z ciałami ferromagnetycznymi podczas wzbudzenia pola magnetycznego.

W przypadkach wątpliwych badanie należy powtórzyć. Jeśli przy powtórnym badaniu defektogram nie pojawi się względnie zmieni kształt i lokalizację, to taki defektogram należy uznać za pozorny i wyłączyć z obserwacji.

3.6. Dokumentowanie wyników badania

3.6.1. Znakowanie miejsc z wadami zaleca się wykonać:

a/ w przypadku oględzin w świetle białym - za pomocą kredki o barwie kontrastującej z barwą badanej powierzchni,

b/ w przypadku oględzin w świetle ultrafioletowym - za pomocą kredki zawierającej luminofor; barwa tej kredki powinna ponadto kontrastować z barwą badanej powierzchni przy oświetleniu białym.

3.6.2. Dokumentowanie defektogramów proszkowych można wykonać następującymi sposobami:

a/ za pomocą rysunku,

b/ fotograficznie,

c/ za pomocą replik na bibule filtracyjnej lub taśmie klejącej.

Na rysunkach i zdjęciach należy podać skalę, w jakiej przedstawiono defektogramy.

3.6.3. Protokół badania powinien zawierać:

1/ dane defektoskopu /rodzaj, typ, producent/,

2/ dane badanego elementu /nazwa, gatunek materiału, wymiary, ewentualnie szkic/,

3/ opis stosowanej techniki badania i wartości parametrów badania^{2/},

^{1/} Charakterystyka defektogramów proszkowych różnych wad jest podana w p. 7 Informacji dodatkowych.

^{2/} Sposób opisu techniki i wartości parametrów badania podano w p. 8 Informacji dodatkowych.

- 4/ informacje o wykrytych wadach, tj.:
- a/ lokalizację i orientację,
  - b/ długość,
  - c/ liczbę,
  - d/ charakterystykę^{1/},
- 5/ ocenę jakości badanego elementu wydaną na podstawie obowiązujących dokumentów.

3.7. Rozmagnesowanie końcowe. Zbadane elementy należy w razie potrzeby rozmagnesować. Sposób rozmagnesowania należy dobrać odpowiednio do:

- a/ kształtu i wymiarów badanego elementu,
- b/ własności magnetycznych materiału,
- c/ techniki wzbudzenia pola magnetycznego stosowanej podczas badania,
- d/ dopuszczalnej wielkości natężenia magnetycznego pola szczątkowego w zbadanym elemencie.

3.8. Oczyszczenie końcowe polega na usunięciu z badanej powierzchni magnetycznego proszku i cieczy nośnej zawiesiny.

K O N I E C

INFORMACJE DODATKOWE do BN-86/0601-15/02

1. Institucja opracowująca normę: Instytut Metalurgii Żelaza, Gliwice
2. Istotne zmiany w stosunku do BN-75/0601-08. Zmieniono układ treści, przyporządkowując go poszczególnym operacjom składającym się na pełny cykl badania. Uzgodniono postanowienia z normą RWPG CT C9B 4038-83. Do Informacji dodatkowych wprowadzono niektóre postanowienia BN-74/1054-01 w zakresie klasyfikacji i oznaczenia technik wzbudzenia pola magnetycznego. Przewidziano opracowanie dalszych arkuszy normy jak w tabl. I-1.

Tablica I-1

Tytuł	Arkusze nr
Wzbudniki pola magnetycznego. Wymagania i badania	04
Atlas defektogramów proszkowych wad	05

3. Normy związane

- BN-85/0601-15/01 Badania nieniszczące. Defektoskopia magnetyczno-proszkowa. Pojęcia ogólne.
- BN-85/0601-15/03 Badania nieniszczące. Defektoskopia magnetyczno-proszkowa. Proszki i zawiesiny magnetyczne. Wymagania i badania.

4. Normy międzynarodowe i zagraniczne

- RWPG CT C9B 4038-83 Материалы ферромагнитные. Неразрушающий контроль магнитно-порошковым методом.
- Czechosłowacja ČSN 01 5015/JK Nedestruktivní zkoušky magnetickou metodou praškovou
- USA ASTM E 709-80 Standard Practice for Magnetic Particle Examination
- Japonia JIS G 0565-82 Methods for Magnetic Particle Testing of Ferromagnetic Materials and Classification of Magnetic Particle Indication.

5. Sposoby wytwarzania pola zmiennokierunkowego podano przykładowo w tabl. I-2.

^{1/} Charakterystykę wad podano w p. 7 Informacji dodatkowych.

Tablica I-2

Spis sposobu wzbudzenia	Schemat
W1: elektrody zasilane prądem przemiennym W2: elektromagnes jarzmowy zasilany prądem stałym	
W1: elektrody zasilane prądem przemiennym W2: elektrody zasilane prądem stałym lub przemiennym o fazie przesuniętej o 90°	
W1: elektrody zasilane prądem stałym W2: wzbudnik transformatorowy	
W1: elektrody zasilane prądem przemiennym W2: cewka przelotowa zasilana prądem przemiennym o fazie przesuniętej o 90°	

W - wzbudnik, X - badany element; strzałkami zaznaczono kierunek wzbudzonego pola przez poszczególne wzbudniki

6. Wzory do obliczenia natężenia prądu wzbudzającego w przypadku wzbudzenia pola magnetycznego za pomocą elektrod podano w tabl. I-3.

Tablica I-3

Położenie elektrod	Rodzaj wzbudzonego pola	
	pełne	szczętkowe
	$I_m = 10 D$	$I_m = 30 D$
	$I_m = 3 P$	$I_m = 10 P$
	$I_m = 5 L$	

Oznaczenia:

A, B, D - wymiary przekroju, mm

P = 2 (A + B) - obwód, mm

L - rozstęp elektrod, mm

I_m - natężenie prądu wzbudzającego, wartość szczytowa, A

7. Charakterystyka defektogramów proszkowych niektórych wad.

Defektogramy wad powierzchniowych są ostro zarysowane i kontrastowe. Należą do nich m. in.:

a/ pęknięcia hartownicze: defektogram bardzo wyrazisty, w postaci linii krzywej /łamanej/, zaczynający się z reguły z miejsc o dużej koncentracji naprężeń, a więc od otworów, naroży, korbów itp.;

b/ pęknięcia szlifierskie: defektogram bardzo cienki /wymagana duża czułość badania/, w postaci grupy kresiek lub siatki;

c/ zawalcowania - defektogram wyraźny, w postaci linii skierowanych wzdłuż kierunku walcowania;

d/ pęknięcia złączeniowe: defektogram wyraźny, zlokalizowany w obszarze koncentracji naprężeń.

Defektogramy wad podpowierzchniowych jak np. wtrąceń niemetalicznych są nieostre /"rozmyte"/ i mało kontrastowe.

8. Sposób skróconego oznaczania technik i parametrów wzbudzenia pola magnetycznego.**8.1. Symbole wzbudników podano w tabl. I-4.**

Tablica I-4

Lp	Rodzaj wzbudnika	Symbol
1	Elektrody	K
2	Cewka obejmująca	CO
3	Cewka przelotowa	CP
4	Cewka przelotowa wewnętrzna	CPW
5	Cewka stykowa	CS
6	Elektromagnes przelotowy	EP
7	Elektromagnes przelotowy wewnętrzny	EPW
8	Elektromagnes o rdzeniu otwartym	ES
9	Elektromagnes jarzmowy	EJ
10	Wzbudnik transformatorowy	TR

8.2. Przykłady skróconego opisu techniki i parametrów wzbudzenia pola magnetycznego

1/ Pole pełne. Wzbudnik: K, $I_m = 2000$ A.

2/ Pole szczątkowe. Wzbudnik: CP, $I_m = 1000$ A, $n = 20$, prąd przemienny 50 Hz.

3/ Pole pełne, zmiennokierunkowe. Wzbudnik 1: K, $I_m = 2000$ A, prąd przemienny 50 Hz.

Wzbudnik 2: CP, $n = 50$, $I_m = 100$ A, prąd przemienny 50 Hz przesunięty w fazie o 90° względem prądu wzbudnika 1.

9. Wykaz pozostałych arkuszy normy podano w BN-86/0601-15/01.

10. Autor projektu normy: doc. mgr inż. Adam Stryk - Instytut Metalurgii Żelaza, Gliwice